

Севрук В.Г.

Павленко С.О.

*Національна академія внутрішніх справ,
провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної
роботи, кандидат юридичних наук*

НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ, ЯК ЗАПОРУКА ЕТНІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

В останні роки, у світі у різних соціальних, економічних та політичних сферах відбулося ряд докорінних змін, що призвело до значної активізації міграційних процесів. Міграція в цілому і нелегальна міграція зокрема є одними з факторів, що впливають на стан злочинності в світі. Однак, погано організовані і слабо контрольовані міграційні процеси становлять реальну загрозу державній цілісності і суспільного благополуччя.

Україна стає об'єктом зростаючої заінтересованості міжнародних злочинних угруповань, зокрема у сферах легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, торгівлі людьми, нелегального переміщення зброї, небезпечних матеріалів та наркотичних засобів. Збільшується кількість нелегальних мігрантів та набуває все більшого поширення організована етнічна злочинність [1].

Характеризуючи нелегальну міграцію як об'єктивне явище, варто визначити тлумачення деяких ключових термінів, прийнятих у більшості країн світової співдружності. Зокрема, мігрантом є особа, яка за власним бажанням переїжджає з території держави свого громадянства (або особа, яка не має громадянства і переїжджає з території держави свого постійного місця проживання) на територію іншої держави з метою подальшого працевлаштування, але проживання на певний час чи постійно. Якщо мігрант незаконно (тобто з порушеннями встановлених правил) в'їхав до держави або продовжує перебувати у країні після закінчення строку дії візи, не маючи права на проживання, то він є нелегальним мігрантом. Значну частину нелегальних мігрантів в Україні складають так звані транзитні мігранти –

особи, які перетинають одну чи кілька країн з метою мігрувати до країни кінцевого призначення.

Для України ця тема не менш актуальна, адже цигани становлять тут одну з найбільших національних меншин, яка постійно нелегально перетинають кордони. Офіційно в Україні їх близько 50 тис., реальна кількість – в два-три рази більша. Цигани є найчисельнішою етнічною меншиною і в Європі, де їх мешкає приблизно 8-10 мільйонів осіб.

Ще з індійського періоду головною етноподільною ознакою циган був кочовий спосіб життя. В подальшому кочівля ще більшою мірою відрізняла їх від осілих народів. Цигани перекочовують туди, де розвинене господарство та заможне суспільство.

Останні три великі хвилі циганської міграції до українських земель у XX ст. відбулися: наприкінці 40 – 50-х рр., у 80-х рр. та з розпадом СРСР. Зонами найбільшого зосередження циган є Закарпаття, великі міста східних (Донецька, Луганська, Харківська, Дніпропетровська), південних (Херсонська, Одеська) областей і Криму, особливо прикордонні зони. На динаміку чисельності та географічне розміщення циганської спільноти різною мірою впливали міграційні процеси, характер природного відтворення, етнокультурні взаємини, а також адміністративно-політичне підпорядкування українських етнічних територій у минулому.

У XXI ст. також було декілька хвиль нелегальних міграційних процесів циган, що тривають і зараз. Падіння життєвого рівня, кризові явища в економіці спровокували поновлення сезонної міграції циган.

Щодо наявності сезонності в трудових поїздках ромів думки експертів розходяться: одна половина вважає, що такого явища немає, а друга - відзначає підвищену міграційну мобільність ромського населення влітку, меншою мірою - пізньої весни та ранньої осені. Це знову ж таки збігається з даними обстеження "Життєві шляхи населення України", згідно з яким літо є періодом найінтенсивніших трудових поїздок.[2, с. 83]

Останніми роками спостерігається тенденція активної нелегальної міграції на територію України етнічних циганських груп. Це, передусім, зумовлено тим, що у 2005 році було внесено жорстокі зміни до законодавства

Грузії та здійснюються активні заходи правоохоронними органами Російської Федерації стосовно цієї категорії громадян. Після розширення Євросоюзу хвиля ж переселення циган з центральної і східної Європи в західному напрямку почалася з 2004 року та досягла свого апогею після приєднання Румунії до ЄС у 2007 році. Тамтешні цигани їдуть до Італії, Франції та до інших країн Євросоюзу. Причин такої зміни проживання досить прості, мігранти в більшості випадків ніде не працюють, здебільшого внаслідок низької кваліфікації, а часто й просто не бажають працювати. У той же час вони щосили користуються вельми потужною системою соціального забезпечення. Наприклад, на дорослого Франція виплачує по 300 євро, на кожну дитину дають 100 євро, тоді допомога по безробіттю в Румунії — трохи менше ніж 1 євро на день.

Пересування в країнах Євросоюзу вільне. Проте 10 країн (Франція, Німеччина, Великобританія, Ірландія, Італія, Голландія, Австрія, Бельгія, Люксембург і Мальта) встановили вихідцям з Румунії та Болгарії обмеження. Їм не можна в них перебувати довше за три місяці, якщо вони не працюють і являють собою додатковий тягар для системи соціального забезпечення або загрозу безпеці країни. А також було запроваджено проект декада ромської (циганської) інтеграції (англ. Decade of Roma Inclusion) — проект восьми країн Центральної та Східної Європи, скерований на підвищення соціально-економічного статусу й інтеграцію до суспільства циганської меншини цього регіону. Заходи в межах цього першого в Європі проекту з покращення якості життя осіб циганської національності охоплюватимуть час з 2005 до 2015.

Завдання різних держав сучасності — не стільки протидія і контроль міграційних потоків, скільки пристосування до умов всесвітнього міграційного руху. На теперішній час Україна опинилася в надзвичайно вигідних умовах для побудови раціональної міграційної політики. Обсяги міграційних рухів ще не вийшли за межі, які неможливо контролювати, тому політика України щодо міграційних процесів потребує значного удосконалення, яка в подальшому має убезпечити державу від потоків нелегальної міграції, як з третіх країн, так і розвинутих.

Особливу увагу варто приділяти причинам і умовам, що сприяють

незаконній міграції осіб циганської національності, прогнозуванню міграційних процесів, зв'язку незаконної міграції зі злочинними видами бізнесу – торгівлею наркотиками, зброєю, людьми, контрабанді, проституції, крадіжкам і вивезенні автотранспорту.

Проблема нелегальної міграції різних циганських етнічних груп — одна з найскладніших. А тому потребує особливої уваги з боку держави, яка буде спрямовувати свою політику на підвищення ефективності протидії цьому явищу, а саме :

- створення міграційної служби що займалася «реєстром мігрантів», повинна бути створена безпосередньо в системі МВС, що є дуже своєчасним та актуальним на сьогоднішній день;

- забезпечити реалізацію єдиного підходу до здійснення візового контролю на кордоні, інформаційної взаємодії у веденні статистичного обліку іммігрантів, впровадження комплексного підходу до здійснення заходів протидії нелегальній міграції;

- удосконалити законодавчу базу шляхом визначення правових норм, які передбачають механізм компенсації витрат держави на виявлення, затримку, утримання та видворення нелегальних мігрантів не тільки за їхній рахунок, але й за рахунок осіб, які їм сприяли;

- створити нормативну й організаційну основу для проведення обов'язкової дактилоскопії іноземців і осіб без громадянства, депортованих з України, а також визначення порядку зберігання й використання її результатів;

- узагальнити накопичений досвід взаємодії правоохоронних органів України з протидії нелегальній міграції і його міжвідомче нормативне закріплення на сучасній законодавчій основі;

- налагодити погоджену діяльність у сфері протидії нелегальній міграції з правоохоронними відомствами суміжних країн;

- розробити нові методики оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення, попередження й припинення незаконного перетинання кордонів з урахуванням того, що для боротьби з даним видом злочинністю повинні використовуватися відповідні методи, сили та засоби.

Таким чином створення багаторівневої, широкодоступної інформаційної бази стосовно циганських етнічних угруповань злочинної спрямованості та їх членів, що враховувала б міграційні процеси покращило б роботу правоохоронних органів України та дало б змогу попереджати багато злочинів, що вчиняються особами циганської національності ще на стадії їх підготовки.

Література:

1. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю: указ Президента України від 21 жовтня 2011 року N 1000/2011. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/14091.html>.

2. Особливості способу життя та проблеми соціальної інтеграції ромів в Україні: Аналітичний звіт. К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2003. 168 с.